

RAPPORT – CLIMLIFE-SKOLEUNDERSØKELSE OM DE UNGES PERSPEKTIV PÅ KLIMA OG LEVEMÅTE

GJENNOMFØRT JANUAR-MARS 2021

Kjersti Fløttum og Jana Paulina Scheurer, Institutt for fremmedspråk, Universitetet i Bergen

Trine Dahl, Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon, Norges Handelshøyskole

Referanse til denne rapporten:

Fløttum, K., Scheurer, J., Dahl, T. 2021. *Rapport – CLIMLIFE skoleundersøkelse*, Universitetet i Bergen, <https://www.uib.no/en/rg/lingclim/139228/climlife>

Demografisk oversikt

- 381 respondenter
- 51 % jenter, 45 % gutter, 4 % annet
- Studieretning: studiespesialiserende (6 3%), (topp)idrettsfag (26%), informasjonsteknologi og medieproduksjon (6 %), reiseliv (3 %), påbygging (2 %)
- Gjennomsnittlig fødselsår: 2003 (ca. 17 år gammel)

CLIMLIFE-prosjektet ønsker å rette en stor takk til lærere og elever som har hjulpet til med organisering av og deltakelse i undersøkelsen.

SPØRSMÅL OG RESULTATER

1. Hva tenker du når du leser eller hører ordet “klimaendringer”? Vi ønsker alle typer svar, helst et par setninger, eller bare noen få ord om det passer bedre for deg.

Respondentene assosierer «klimaendringer» med naturødeleggelser, temperaturendringer, noe som menneskene har ansvar for, noe som er truende og skummelt for mennesker og dyr og som representerer en utfordring for fremtiden. I tillegg til personen Greta Thunberg assosierer de også «klimaendringer» med tiltak som er nødvendige.

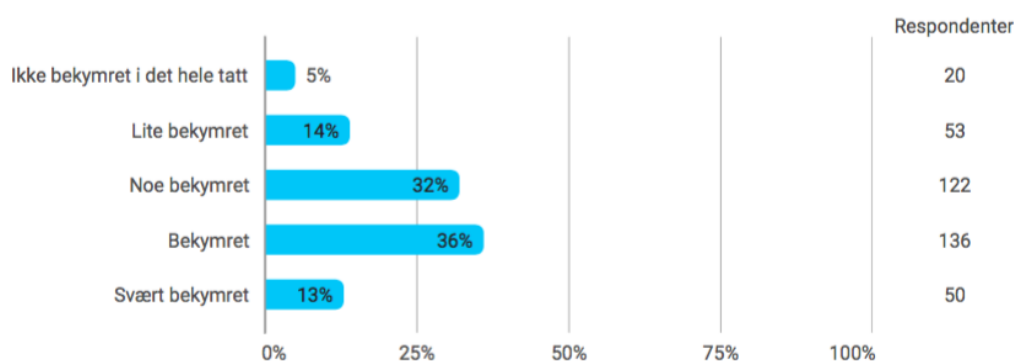
Hyppigste svar:

- endringer/ødeleggelser i naturen (økt temperatur, isen som smelter, økt havnivå, ekstremvær, naturkatastrofer) som medfører negative konsekvenser for dyr (særlig isbjørn) i fare for utryddelse og for mennesker
- klimaendringer som noe som er menneskeskapt (forsøpling, utslipp, forurensing); samtidig noe mennesker har ansvar for og må hindre ved å ta grep
- livstruende fare for mennesker og dyr, skummelt, krig og død
- en utfordring for fremtiden og for “vår generasjon”
- tiltak som er nødvendige
- Greta Thunberg

2. Er det noe du synes er særlig vanskelig å forstå når det gjelder klimaendringer? I så fall, vil vi gjerne at du skriver om det her.

37 % av respondentene sier eksplisitt at det *ikke* er vanskelig å forstå hva klimaendringer er. Mange peker på at det som er vanskelig, det er å forstå hva og hvordan man kan bidra i kampen mot klimaendringer (hvilke tiltak som egentlig hjelper) og at det er vanskelig å forstå passiviteten i befolkningen (hvorfor «vi» og spesielt politikere ikke gjør mer), og holdningen til klimaskeptikere.

3. Hvor bekymret er du for klimaendringer? Kryss av ved det svaralternativet som passer best for deg:

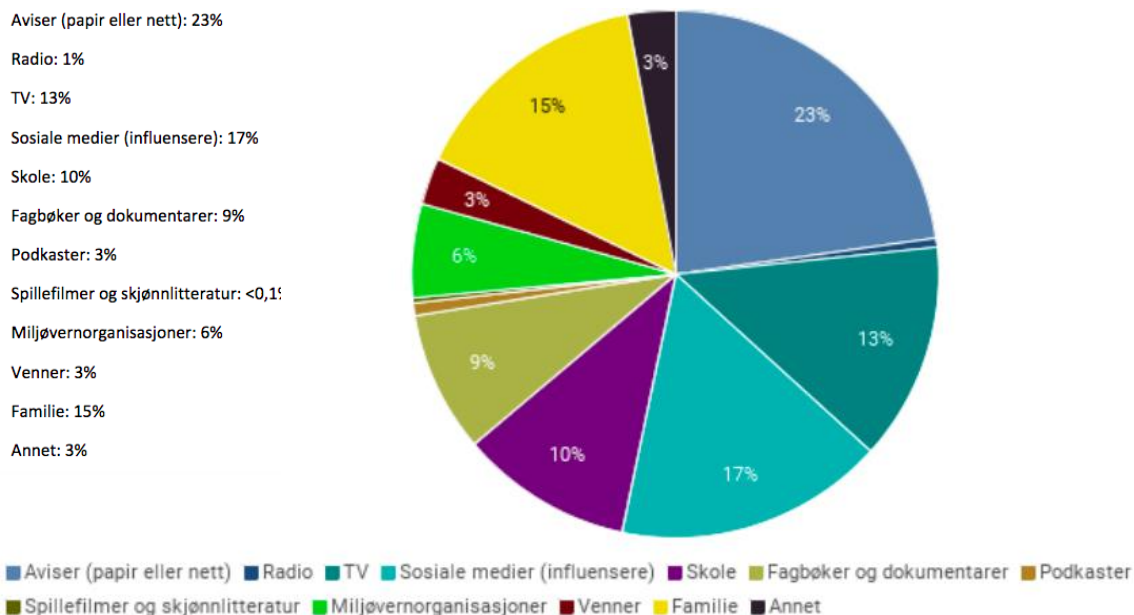

49 % er svært bekymret (13%) eller bekymret (36 %) for klimaendringer.

Kommentarer: Mange er bekymret på vegne av andre (fremtidige generasjoner, mennesker i andre deler av verden som kommer til å bli påvirket av klimaendringer i større grad enn folk i Norge, dyr som er i fare for utryddelse)

4. Hva er dine viktigste kilder til informasjon om klimaendringer? Ranger de tre kildene som er viktigst for deg, fra 1 til 3, hvor 1 er viktigst.

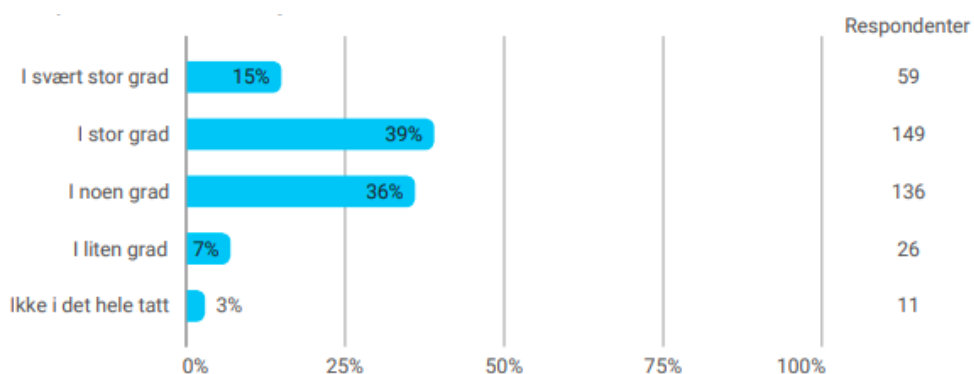
Kakediagrammet representerer 1.valg.

De tre viktigste informasjonskildene er aviser (papir eller nett), sosiale medier og familie.

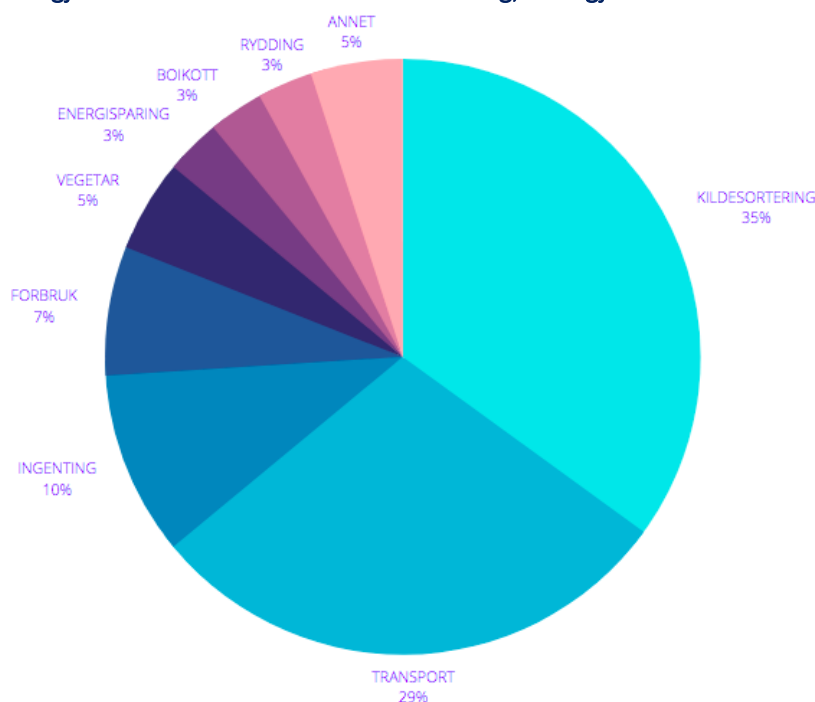
Kommentarer: Når det gjelder bruk av sosiale medier, presiserer flere at de *ikke* bruker influensere, men verifiserte nyhetskontoer i sosiale medier for å få informasjon om klimaendringer.

5. I hvilken grad ønsker du å leve klimavennlig? Kryss av ved det som passer best for deg.

54 % ønsker å leve klimavennlig i svært stor grad (15 %) eller i stor grad (39 %).

6. Hvis du allerede gjør noe som du mener er klimavennlig, vil vi gjerne at du forteller oss om det.

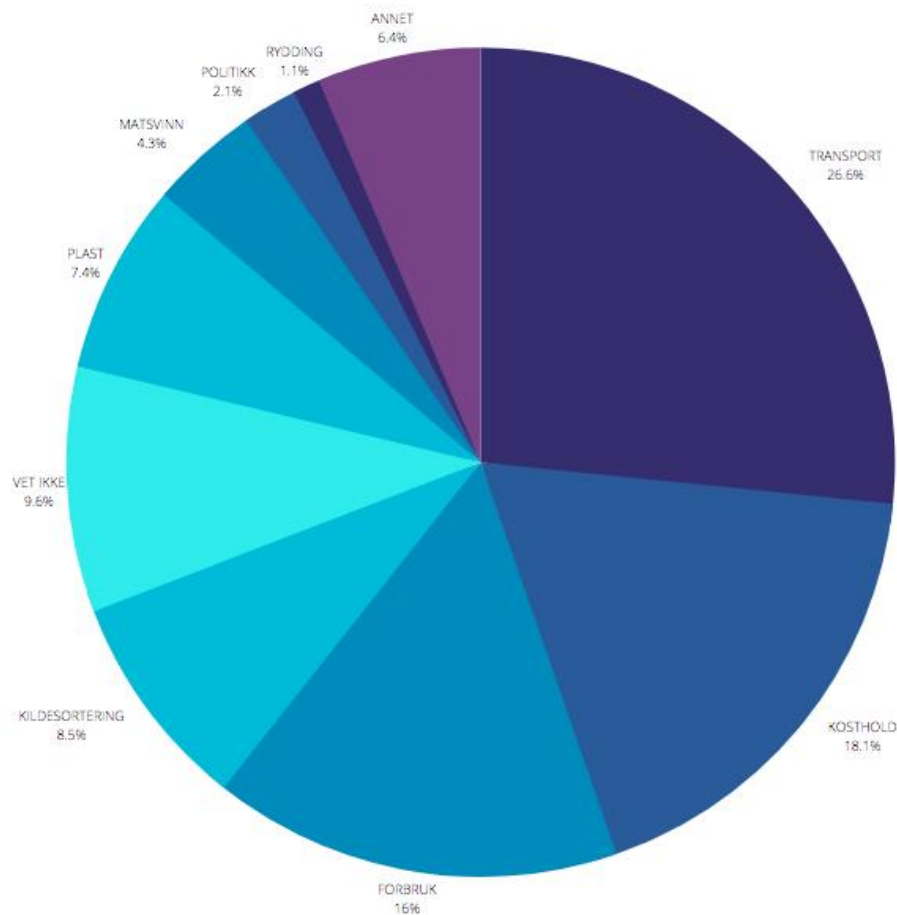

Kildesortering og ulike typer transport fremkommer som de hyppigst nevnte aktivitetene av respondentene allerede gjør, og som de selv mener er klimavennlige.

- **KILDESORTERING** (134 respondenter = 35 %): Kategorien omfatter svar som nevner kildesortering, resirkulering, kaste mindre mat, panting og kompostering .
- **TRANSPORT** (109 respondenter = 29 %): Kategorien omfatter svar som nevner miljøvennlig transport (sykkel, el-bil, kollektivtransport), og det å redusere flyreiser. Svarene kan fordeles slik:
 - **KOLLEKTIV** (67 respondenter = 61 %): Respondenten bruker kollektivtransport
 - **EL-BIL** (24 respondenter = 22 %): (familien til) respondenten bruker el-bil
 - **SYKLE ELLER GÅ** (13 respondenter = 12 %): Respondenten sykler eller går
 - **MINDRE FLY** (5 respondenter = 5 %): Respondenten reduserer flyreiser
- **INGENTING** (39 respondenter = 10 %). Kategorien omfatter svar der respondentene sier at de gjør ingenting eller valgte å la feltet stå blankt.

- **FORBRUK** (2 respondenter = 7 %): Kategorien omfatter svar som nevner det å redusere eget forbruk gjennom gjenbruk/kjøp av brukte ting eller generelt redusert forbruk.
- **VEGETAR** (20 respondenter = 5 %): Kategorien omfatter svar som omtaler en vegetar/vegansk livsstil.
- **ENERGISPARING** (12 respondenter = 3 %). Kategorien omfatter svar som nevner energisparing og vannsparing.
- **BOIKOTT** (12 respondenter = 3 %): Kategorien omfatter svar som omtaler det å unngå bruk av miljøskadelige materialer (særlig plast og palmeolje).
- **RYDDING** (11 respondenter = 3 %). Kategorien omtaler svar som nevner rydding i naturen, og å ikke kaste søppel i naturen.
- **ANNET** (18 respondenter = 5 %). Kategorien omfatter svar som ble nevnt av to eller færre respondenter, og som ikke kunne klassifiseres i de andre kategoriene. Blant svarene er: *velge grønt, politisk engasjement, jobbe i en miljøvennlig bedrift, boikotte store selskap, ikke kaste mat, kjøpe kortreist mat.*

7. Hvis du skulle leve mer klimavennlig, hva mener du er de viktigste tiltakene du kunne gjøre? Vi ønsker alle typer svar, helst et par setninger, eller bare noen få ord om det passer bedre for deg.

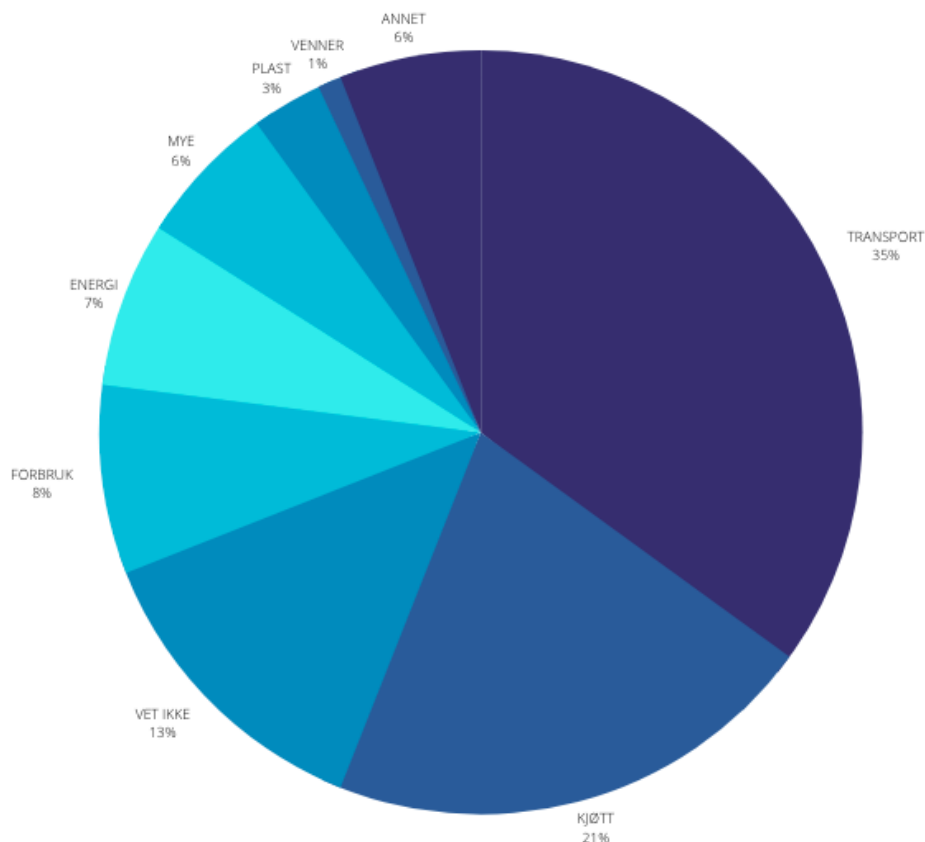

Hvis respondentene skulle leve mer klimavennlig, nevner de endring i valg av transportformer (25%), endring i kosthold/matvaner (17 %) og i forbruk (15 %) som de viktigste tiltakene.

- **TRANSPORT** (97 respondenter = 25 %): Omfatter svar der respondentene sier at de kunne gjøre endringer i valg av transportformer. Svarene kan fordeles slik:
 - **KOLLEKTIV** (19 respondenter = 20 %): Bruke mer kollektivtransport.
 - **BIL** (38 respondenter = 39 %): Bruke mindre bil og/eller bytte til el-bil.
 - **SYKLE ELLER GÅ** (13 respondenter = 13 %): Sykle eller gå mer.
 - **FLY** (27 respondenter = 28 %): Redusere fly-/feriereiser.
- **KOSTHOLD** (66 respondenter = 17 %): Omfatter svar som nevner endringer i kosthold/matvaner.
 - **VEGETAR** (54 respondenter = 82 %): Redusere kjøttkonsum eller slutte å spise kjøtt

- **ØKOLOGISK** (12 respondenter = 18 %): Velge økologiske og/eller kortreiste matvarer.
- **FORBRUK** (57 respondenter = 15 %) Respondentene mener de kunne redusere forbruk, ha “shoppestopp”, gjenbruke mer, bli mer bevisst på hva de kjøper, ta mer gjennomtenkte valg når de handler, ta miljøvennlige valg.
- **KILDESORTERING** (30 respondenter, 8 %): Respondentene mener at de kunne kildesortere mer/bedre.
- **VET IKKE** (34 respondenter = 9 %): Omfatter svar der respondentene sier at de ikke vet hva de kan gjøre mer eller der de ikke har noe forslag.
- **PLAST** (26 respondenter = 7 %): Respondentene mener at de kunne kutte ned på plastbruken.
- **ENERGISPARING** (22 respondenter = 6 %): Respondentene mener at de kunne bruke mindre strøm og vann, og/eller redusere utslipp.
- **MATSVINN** (17 respondenter = 4 %): Respondentene mener at de kunne redusere matsvinn.
- **POLITIKK** (6 respondenter = 2 %): Omfatter svar som nevner å stemme grønt, politisk engasjement eller engasjement i en miljøvernorganisasjon.
- **RYDDING** (5 respondenter = 1 %): Omfatter svar som nevner rydding i naturen eller det å bli flinkere til å ikke kaste søppel i naturen.
- **ANNET** (21 respondenter = 6 %) Omfatter svar som ble nevnt av to eller færre respondenter, og som ikke kunne klassifiseres i de andre kategoriene. Blant svarene er: *Anlegg flere trær, fjerne cruisebåtene fra Bergen, investere i grønne firma, jobbe hjemme, være bevisst på hva som kan gjøres bedre i hver situasjon*

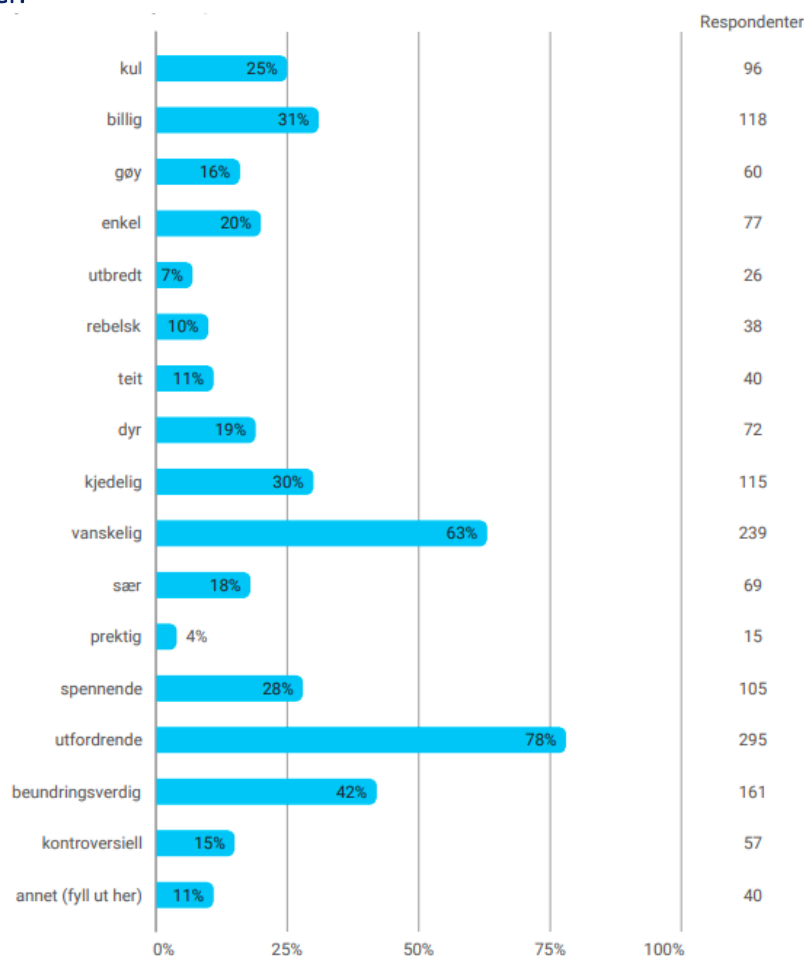
8. Er det noe du ikke er villig til å gi opp, selv om du vet at det skader klimaet? I så fall, vil vi gjerne at du forteller oss om det her.

Selv om de vet at det skader klimaet, sier 35 % av respondentene at de ikke er villige til å gi opp bestemte former for transport (som bil og fly), og 21 % er ikke villige til å gi opp kjøtt.

- **TRANSPORT** (134 respondenter = 35 %): Respondenten er ikke villig til å gi opp ulike transportmidler. Svarene fordeles slik:
 - **BIL** (64 respondenter = 48 %): Biltransport
 - **FLY** (63 respondenter = 47 %): Feriereiser/flyreiser
 - **TRANSPORT GENERELT** (7 respondenter = 5 %)
- **KJØTT** (80 respondenter = 21 %): Respondenten er ikke villige til å gi opp kjøtt/bli vegetarianer.
- **VET IKKE** (49 respondenter = 13 %): Omfatter svar der respondenten sier at hen ikke vet hva hen er villig til å gi opp, eller velger å la feltet stå blankt.
- **FORBRUK** (29 respondenter = 8 %): Respondenten er ikke villig til å innskrenke forbruk.
- **ENERGI** (28 respondenter = 7 %): Respondenten er ikke villig til å gi opp teknologi/bruk av ressurser som strøm eller vann.
- **MYE** (21 respondenter = 6 %): Respondenten er villig til å gi opp mye eller alt for å verne klimaet.
- **PLAST** (13 respondenter = 3 %): Respondenten er ikke villig til å gi opp plastbruk
- **VENNER** (5 respondenter = 1 %): Respondenten er ikke villig til å gi opp venner/sosiale fritidsaktiviteter.
- **ANNET** (22 respondenter = 6 %): Omfatter svar som ble nevnt av to eller færre respondenter, og som ikke kunne klassifiseres i de andre kategoriene. Blant svarene er: *avokado, en del langreiste matvarer, et sted å bo, friheten, olje, er ikke villig til å ofre livstilen min*

9. Å leve klimavennlig kan for eksempel innebære å kutte flyreiser, å kjøpe mindre eller brukt og å spise vegetarisk. Hvordan vil du beskrive en slik «grønn» livsstil? Kryss av ved de adjektivene du synes passer.

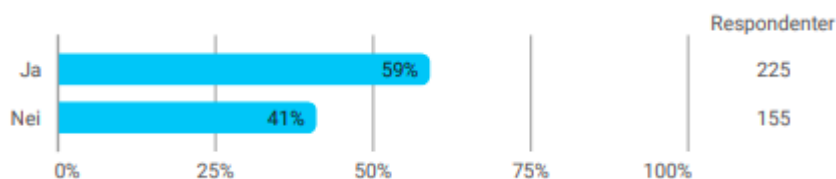
Som beskrivelse av en «grønn» livsstil, mener respondentene at følgende karakteristikk passer best: *utfordrende* (78 %), *vanskelig* (63 %) og *beundringsverdig* (42 %).

10. Ordet «skam» er blitt brukt mye i den siste tiden for å lage nye ord som for eksempel «flyskam», «kjøttskam» og «oljeskam». Hva synes du om bruken av dette ordet?

Ordet «skam» mener de fleste (45 %) er et negativt og unødvendig ord å bruke i klimasammenheng, mens noen (17 %) mener det kan være positivt og bidra til oppmerksomhet.

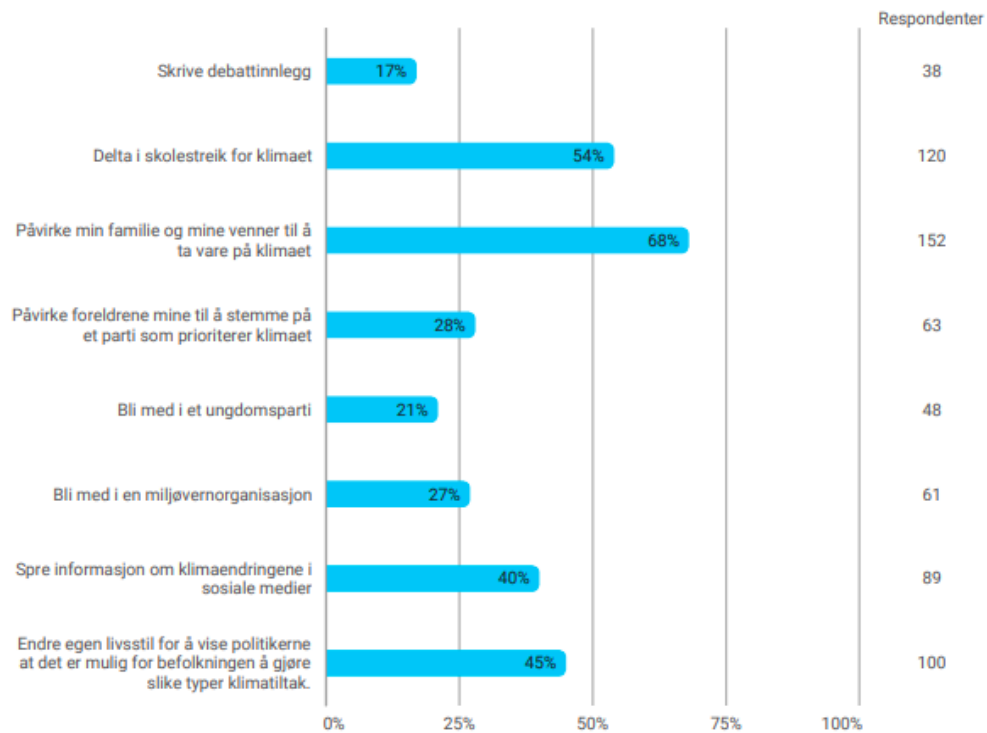
- Mange (173 respondenter = 45 %) synes at ordet “skam” er negativt ladet, og beskriver det som teit, unødvendig, idiotisk, barnslig, dårlig gjort, litt for brutalt, at det er feil å “presse” på andre at de må føle skam; og de peker på at ordet er brukt for mye/misbrukt, at noen er avhengige av å fly, og at det å angripe folk ikke er et godt tiltak, at det gjør mer vondt enn godt.
- Noen (64 respondenter = 17 %) ser også positive sider og argumenterer med at det er greit at folk skal skamme seg over og få dårlig samvittighet for at de skader miljøet, pluss at de peker på at bruk av “store” ord som “skam” skam gjør at folk forstår alvorret, at det er en bra måte å gjøre folk oppmerksomme slik at de revurderer valgene sine, og at det er nødvendig for å få til endringer.
- 50 respondenter (13 %) har delte meninger, og mener at bruken av ordet skam kan ha både positive og negative sider.
- 94 respondenter (25%) har ingen mening om dette ordet.
- Overbrukt eller ukjent ord? 21 respondenter har aldri hørt noen bruke ordet “skam” i klimasammenheng, mens 13 sier at begrepet er brukt for mye.

11. Synes du at du selv kan bidra til å påvirke politikken i en klimavennlig retning? Gi ditt svar ved å krysse av her:

Av respondentene mener 59 % at de selv kan bidra til å påvirke politikken i en klimavennlig retning, mens 41 % mener at de ikke kan det.

11 a. Hvis du svarte ja, hvilke av alternativene ville være viktigst for å påvirke politikk, etter din mening? Kryss av ved de tre handlingene som du mener er de viktigste.

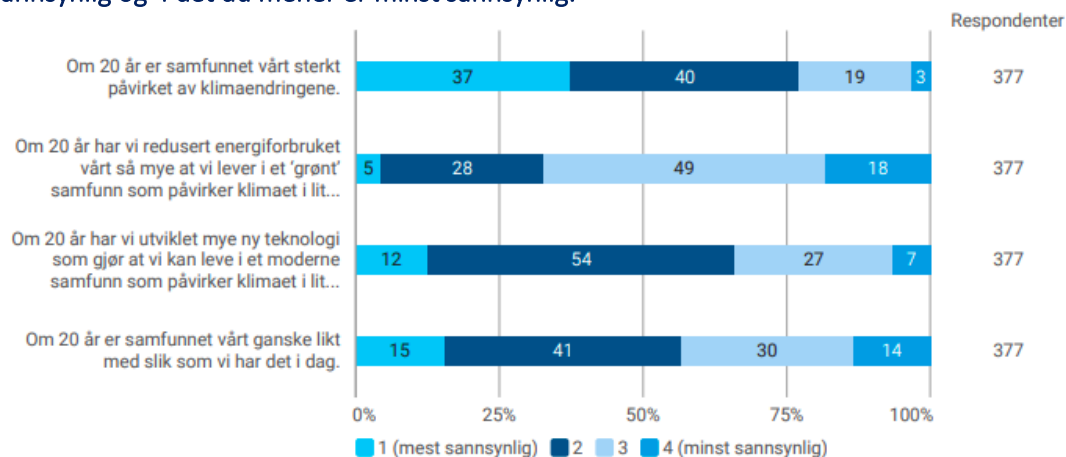
De tre viktigste handlingene for å påvirke politikk er etter respondentenes mening de følgende: påvirke min familie og mine venner til å ta vare på klimaet (68 %), delta i skolestreik for klimaet (54 %) og endre egen livsstil for å vise politikerne at det er mulig for befolkningen å gjøre slike typer tiltak (45 %).

11 b. Hvis du svarte nei, vil vi gjerne at du sier noe om hvorfor du mener at du ikke kan påvirke politikken.

Hyppigste svar:

- "min stemme betyr lite"
- Har liten interesse for politikk
- Mangler kunnskap/kompetanse for å delta i politisk debatt
- Politikere er ikke interesserte/lytter ikke til oss

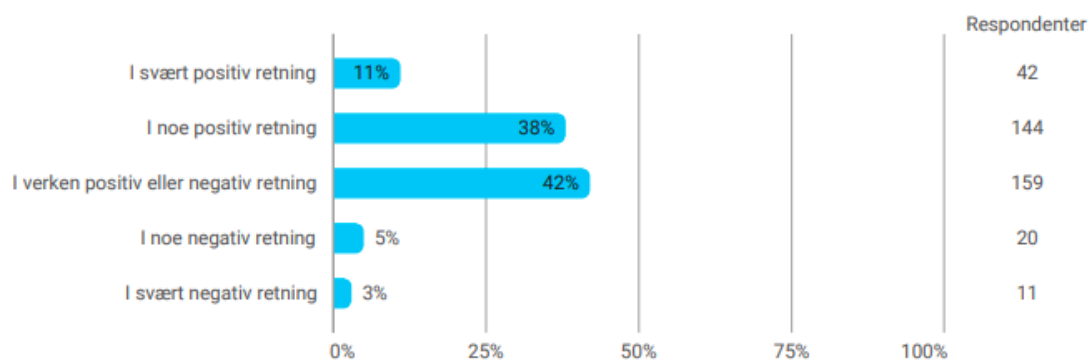
12. Vi vil også gjerne vite hva du tenker om framtiden, slik du tror den kan bli om cirka 20 år. Hvis vi forestiller oss noen forskjellige beskrivelser som dem nedenfor, hvor sannsynlige eller usannsynlige tror du disse beskrivelsene er? Ranger fra 1 til 4, hvor 1 er det du mener er mest sannsynlig og 4 det du mener er minst sannsynlig.

Av respondentene mener 77 % at det er mest sannsynlig (37 %) eller sannsynlig (40 %) at om 20 år er samfunnet vårt sterkt påvirket av klimaendringene, mens 66 % mener at det er mest sannsynlig (12 %) eller sannsynlig (54 %) at om 20 år har vi utviklet mye ny teknologi som gjør at vi kan leve i et moderne samfunn som påvirker klimaet i liten grad.

Kommentarer: De som kommenterer har et ganske **negativt syn** på fremtiden (*“Trist om jorden «går under». Og at menneskene dør pga solen «spiser oss opp»”, “det kommer til å bli sykt kjipt å leve om 20 år fordi det blir sikkert bare en haug med sult, krig over mat og pandemier”, “noe er ønsketenkning heller en realistisk”, “Jeg tror at fremtiden kommer til å gjøre at menneskeheten blir utryddet”*). Noen mener at det **ikke gjøres nok** for å begrense klimaendringene (*“Jeg har ikke troen på at vi som mennesker kan snu såpass mye på den levemåten vi har idag slik at vi vil klare å snu på klimaendringene”, “Jeg er veldig usikker, men om det fortsetter sånn som nå tror jeg ikke om det blir noen bra fremtid”, “ingen ting blir bedre om det ikke gjøres noe for å forbedre det, det er mange som jobber for et bedre miljø på mange måter å forandrer livsstilen sin for å gjøre det bedre for samfunnet men så er det også mange som ikke bryr seg i like stor grad eller mener at det ikke hjelper*). De er **kritiske mot systemet** (*“verden blir styrt på feil måte”, “rike folk som jobber i oljen osv og de som styrer samfunnet tjener mer penger på å ha dårlig miljø”*). Men noen uttrykker også **håp om at ny forskning og teknologi bidrar til en bedre fremtid** (*“Dette spørs svært mye på forskning på området osv. Feks skal alle ferger og hurtigbåter i norge være nullutslippsbåter innen 2023. Dette er gode tiltak”, “det vi ser er at det finnes MANGE nye miljøvennlige ting ute på markedet, dette er poser som løsnes opp i vann. det er sopp som bryter ned plastikk.”, “De fleste nye oppfinnelsene nå for tiden er med tanke på miljøet så jeg tror i fremtiden kommer mye til å være klimavennlig som ikke er i dag.”*).

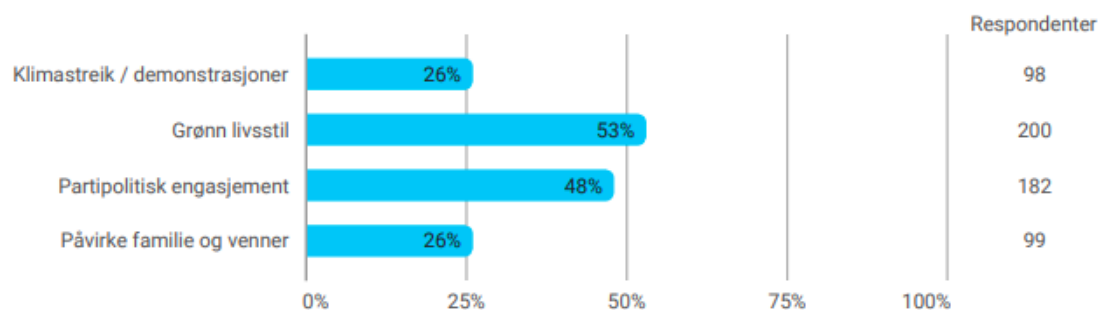
13. Når det gjelder muligheten for å begrense klimaendringer, har koronapandemien påvirket ditt syn i positiv eller negativ retning? Kryss av ved det alternativet som passer best til din mening.

Av respondentene mener 49 % at koronapandemien har påvirket deres syn på muligheten for å begrense klimaendringer i en svært positiv (11 %) eller i en positiv retning (38 %). 42 % mener den ikke har påvirket dem i verken positiv eller negativ retning.

Kommentarer: Respondentene nevner mindre forbruk og utslipp av klimagasser pga. nedstengingen, at verden fikk en "pustepause", synlige forbedringer (for eksempel delfiner som kommer tilbake til rene kanaler i Venezia, blå himmel over kinesiske byer som vanligvis sliter med forurensing, mulighet for å høre fuglesang i storbyer i Kina) som har en inspirerende effekt. Noen sier at pandemien viser at det er mulig å gjøre endringer, men samtidig medfører pandemien at klimaendringer får mindre oppmerksomhet.

14. Hvilken av disse aktivitetene har, etter din mening, størst betydning for å ta vare på klimaet? Sett kryss ved den aktiviteten du tror vil ha størst betydning.

De aktivitetene eller handlingene respondentene mener har størst betydning for å ta vare på klimaet er grønn livsstil (53 %) og partipolitisk engasjement (48 %).

Kommentarer: Generelt mener flere at alt er viktig, med individuell handling som et startpunkt, men det er politikken og næringslivet som kan få til de store endringene – hele samfunnet må være med